LIBER SEXTVS
DECRETALIVM
D. BONIFACII PAPÆ VIII.
CLEMENTIS PAPÆ V.
CONSTITVTIONES.
EXTRAVAGANTES TVM VIGINTI
D. IOANNIS PAPÆ XXII.
TVM COMMVNES.

Hæc omnia cum ſuis gloſſis ſuæ integritati reſtituta, & ad exemplar ROMANVM *diligenter recognita.*

VENETIIS, M. DC.

COLLEGII ... DONO REGVM
BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SALAMANCA

b14450951

BONIFACIVS Papa VIII. natione Hernicus, patria Anagninus, è familia Caietana, anno M CCXCIIII. Pontifex Maximus creatus eſt. Is Decretales epiſtolas prædeceſſorum ſuorum per Gulielmum archiepiſcopum Ebruduneñ. & Berengarium epiſcopum Bitereñ. ac magiſtrum Richardum de Senis S.R.E. Vicecancel. diligenter fecit recenſeri: & quibuſdam decretis nouis à ſe additis in vnum librum ſub debitis titulis redigi, & quinque alijs Gregorij Papæ IX. annecti, Sextumque nuncupari iuſſit. Ad quem Ioannes And. Bononieñ. continuas gloſſas, quibus multa ex eius lectura fuerunt inſerta, & hoc ſigno [ ] notata, conſcripſit.

TABVLA

TITVLORVM V. LIBRORVM SEXTI DECRETALIVM

ſecundum ordinem alphabeti.

A DE E

A

Accuſationibus, inquiſitionibus, & denũciationibus. lib.5. titu.1. pagina 413
Appellationibus libr.2.titul.15. pagina 267
Arbitris.lib.1.tit 22. 205

B

Bigamis.lib.1.tit.12. 150

C

Capellis monachorum. libro 3. titul. 18. 383
Cenſibus, exactionibus, & procurationibus, lib.3.tit.20 386
Clericis coniugatis.lib.3.tit.2 288
Clericis non reſidentibus. lib.3 tit.3. 289
Clerico ægrotante vel debilitato. lib. 3.titul.5. 332
Cognatione ſpirituali. lib.4 tit.3. 410
Conceſſione præbendę, & eccleſiæ non vacantis.lib.3.tit. 7. 335
Confeſſis.lib.2 tit.9. 232
Conſecratione eccleſiæ vel altaris. lib.3.tit.21. 393
Conſuetudine.lib.1.tit.4. 39
Conſtitutionibus.lib 1.tit.2. 7

D

Decimis, primitiis, & oblationibus.lib.3. tit.13. 366
De deſponſatione impuberum.lib.3.tit. 2. 407
Dolo & contumacia.lib.2.tit.7. 226

E

Electione & electi poteſtate.lib.1.tit.6. 6
Eo qui mittitur in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ.lib.2.tit 7. 229
Aetate & qualitate, & ordine præficiendorum. lib.1.tit.12. 147
Exceptionibus.lib.2.tit.12. 245
Exceſſibus prælatorum & ſubditorum. lib. 5. tit.5. 450

B

Filiis presbyterorum, & aliis illegitime natis.lib.1.tit.11. 148
Foro competenti.lib.2 tit.2. 213

H

Haereticis.lib.5.tit.2. 414
Homicidio.lib.5.tit.4. 441

I

Iis quæ vi metuſve cauſa fiunt. libro 1. tit.20. 201
Immunitate eccleſiarum, cœmeteriorum & aliorum locorum religioſorum. lib.3.tit.23. 396
In integrum reſtitutione.lib.1.tit.21. 203
Iniuriis & damno dato.lib.5.tit.8. 467
Inſtitutionibus.lib.3.tit.6. 334
Iudiciis.lib.2.tit.1. 209
Iuramento calumnię.lib.2.tit.4. 220
Iuramento.lib.2.tit.11. 241
Iure patronatus.lib.3.tit.19. 384

L

Litis conteſtatione.lib.2.tit.3. 217

† 2 Maio-

LIBER SEXTVS DECRETALIVM

Dom. Bonifacij Papæ Octaui.

BONIFACIVS a EPI-

[Prima glo. legitur ſine recitatione: tamen tria facit: Nã allegatione, & cauſa præmiſſis, inuocat ſuffragiũ diuinũ, exprimens ad quid: Secũdo ponit operis vtilitatem, quam optat: Tertio de quadruplici hominum ſermone loquẽs, operis defectus excuſat, & profectus attribuit Archidiacono, quẽ commendat, & cui ſubmittit hoc opus. Io. And. in nouella.]

In Vaticanis & aliis noriqs codicib. titulus huius uoluminis habetur ita, incipit lib. ſext' Decretaliũ Do. Bonifacii papę Octaui. & hęc inſcriptio ex pſenti etiã præfatione colligitur.

QVia præpoſterus eſt ordo, pri' humana ſubſidia petere, vt illis deficientib. diuini fauoris gr̃a poſtuletur. de conſ. d. 4. omnis Chriſtianus. in fine, idcirco ego Ioãnes Andreę Bononienſis in omnibus iuuenis, inter Decretorum Doctores licet minimus, tamen indignus, cupiens huius operis mei fore principium ad inuocationem, honorem & laudem nominis Ieſu Chriſti, quod qñ recolo, flectere debeo genua ſaltem corde, inf. de immu. eccl. decet §. conuenientes. Prius ad eum inquantum poſſum, humiles porrige preces, vt non ponderatis humanis demeritis, ſua ſola clementia in me, ſui cęleſtis irrigui gratiam influat, ſcientiæ & eloquentiæ ſupplendo defectum, augendo ingenii modulum, & memoriæ quantitatem: vt poſſim ſcripturarum huius libri veritatem pandere, errores fugare, ænigmata reſerare, nodos ſoluere, obſcura dilucidare, & dubia declarare inf. de reliq. & vene. ſanct. cap. 1. § horum quippe in fin. §. vt ſic ſeruetur, & augmentetur ſcientia, virtus & gratia in meipſo, ut iuxta verbum Pſalmiſtæ, De virtute ambulemus in virtutem. de pœn. diſt. 2. cum ſanctam. circa prin. plantetur, ædificetur, roboretur, & conſeruetur huius iuris ſcientia in mentib. deſiderantium auditorum. 24. q. 1. aduocauit. in fin. vt per eam ipſorum honorificata, & ditata ſint corpora, ſupra. de præbend. de multa in fin. ipſorumque corporum membra reddantur iuſtitiæ ſeruitura, vt 147. diſtinct. omnes §. nam cum quibuſdam. vt ſic erudita ſint animæ, & à Deo picta, indutaque iuſtitia beatitudinem mercantur. de pœn. diſt. 2. illa anima & c. ſeq. Sit autem hoc opus memoriale prouectis, iuuenes inſtruat, cum paribus conferat, & deſides excuſſo negligentiæ ſomno, inf. de hom. pro humani. in fi. r. reſpo. aſſiduos & vigilantes reddat ad ſtudium, vt ſermo meus ſcintillam amoris huius ſcientiæ in eis inueniens, in illam fluat & nutriat, ut cum creuerit flammam in digniſſimam faciat. de pen. diſt. 2. ſi ſermo. Laudantes igitur hoc opus, melioribus rationibus ſo horantes, & merito reprehendentes amplector, detrahentib. 1 autem non reſiſto, ſed velut agnus coram tondente, non aperiam os meum. de pen. diſtinct. 2. ſi enim inquit. ad finem primæ columnæ, paratus ab anniculo doceri. 24. q. 3. c. Adſcribatur igitur inſufficientiæ meæ quicquid in hoc opere reprehendẽdum extitit, me tamen reddant aliqualiter in his excuſatum cognoſcendæ veritatis affectus, & non debilis amor, quem corde gero fixum ad ſtudium & ſtudentes, quib. attrahor, & abſolute compellor manum ad calamum mittere, licet ad id inſufficientiſſimum me cognoſcam. Si quid autem ibi fuerit notatu dignum & vtile, prius diuinę potentiæ adſcribo: Secundo Reuerẽdiſſimo patri, ſub cuius vmbra quieſco, & Doctor ſedeo (licet indignus) Domino Guidoni de Bayſio Archidiacono Bononienſi, ex cuius ſcriptis & dictis (quæ non in gloſſas recipio, ſed in textum, & maxime in lectura per ipſum ſuper libro decretorum nouiter compilata) infraſcripta collegi. Et licet omniũ peritorũ huius iuris dicta uel ſcripta ſuo iudicio putã eſſe ſubmiſſa, vt quod approbat, approbatum, & qđ reprobat, habeatur in ſingulis reprobatũ: filiali tñ audacia huius operis ſcripta eius correctioni ſubiicio: & profiteor me tenere, qđ approbat, & non tenere, qđ reprobat. Et ſi qua in hoc opere ſuis dictis, vel ſcriptis eſſent ɔ̃ria, hęc cogito illa ꝓ nõ ſcriptis, & ꝑ hoc cunctis pateat, me reprehendĩ non poſſe, vt 24. q. 1. hęc eſt fides. de ſum. trin. damnamus. ſ fi.

Pſal. 83.

1 Contra detrahentes B. Hieronymus ĩ prologo Eſdrę pulchre ſcribit ita: Nũquam meũ Chriſto iuuante, ſilebit eloqũ, et præciſa lingua balbutiet: legant qui uolunt, q nolũt abiiciãt eue tilent apices, literas calũniẽtur, magis veſtra charitate ꝓuocabor ad ſtudiũ, ꝙ illorũ detractione & odio ꝺ terrebor. Io. And.

[Gloſ. ſeq. tria facit: Primo circa quęrenda ĩ principio librorũ ſe dupliciter excuſando remittit: Secundo diuidit: Tertio caſum ponit.]

BOniſacius Eps] Ea rõne motus, qua in principio ſecundi, tertii, & quarti, & quinti libri Decretalium, quęrere nõ ſolemus de his quinque vel ſex, quæ ſunt in cuiuslibet libri principio attendẽda, ſed in principio voluminis ſufficit q̃ſuiſſet: In principio huius ſexti libri, licet nõ idẽ ſit auctor, q̃rere ꝑtermittam, ut ſic breuitatis cã ad ea ſufficiat remiſiſſe, q̃ in principio Gregorianæ cõpilationis ꝑ Bernardũ notata fuerunt. Et licet antiqua ſit Rhetoricorũ altercatio, an ſalutatio ſit pars epiſtolæ, id eorũ diſputationi & ſolutioni relinquens, hoc proęmiũ in quatuor diuido partes: In quarum prima ſalutatio ponitur uſque ibi, Sacroſanctæ. In ſcđa exordiũ uſq; ibi, Sane. In tertia narratio uſq; ibi, Vniuerſitati. In quarta concluſio vſq; in finem. Primo igitur Dñs Bonifacius Doctores, & ſcholares morantes Bononiæ 2 ſalutat & benedicit. Scđo exordiendo dicit, quòd intendit ſollicite circa commoda ſubditorum, & uoluntariè laborat, & interdum totis noctibus vigilat, antiqua iura declarando, & noua condendo, vt ipſorum ſcandala tollat, & lites reprimat, ad qđ ſe teneri fatetur ex officio diſpẽſationis ſibi creditæ, eo ꝙ præeſt Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, quæ à Deo prælata fuit cunctis Eccleſiis, & effecta totius orbis magiſtra. Tertio narrat ſe a multis requiſitum inſtanter, ut elucidaret, q̃ ex Extrauagantibus editis poſt compilationem Gregorii noni ab ipſo uel aliis Romanis pontificibus teneri, & quæ refutari deberent, & qui fuerint auctores ipſarum: Quod efficere deſiderans, per tres nominatos in littera, Extrauagantes ipſas fecit diligentius recenſeri, quarum multę reſecatę fuerunt, quia temporales, vel iuri contrariæ, vel ſuperfluæ, reliquas in melius reformatas, cum utilibus conſtitutionibus per ipſum nouiter editis, mandauit in unum librum redigi, & ſub debitis titulis collocari, illumque librum vult adiũgi quinque libris Decretalium, & uocari Sextũ, cum ſenarius numerus ſit perfectus. Dicit demum, ꝙ ideo non mandauit, has conſtitutiones in compilatione Gregorii ſub ſuis titulis poni, quia oportuiſſet multos libros deſtrui, & nouos fieri cum maximis laboribus, & expenſis. Quarto concludendo, mandat ipſis Doctorib. & ſcholaribus, ꝙ ipſum librum mature compoſitum, quem eis ſub Bulla tranſmittit, affectuosè recipiant, illo uſuri in iudiciis & ſcholis, & præcipit, ꝙ ulterius non recipiant, nec pro Decretalibus habeant aliquas conſtitutiones Romani pontificis editas poſt compilationem Gregorii noni papæ, quæ in ipſo Sexto libro inſertæ uel reſeruatæ non ſint. Hoc dicit proęmium.

2 Ex uarietatibus initio ſalutatiõis notatis ſit uerisſimile, dñm papã non ſolum ad Bononiẽſe, ſed ad alia etiã gymnaſia hũc librũ miſiſſe.

[Gloſ. ſeq. tria facit, auctorem commendat, nominis etymologiam ponit, quærit obiiciendo de lege, & tripliciter ſoluit, legi reſpondens.

a ¶ Bonifacius.] Ex prædeceſſoribus ſuis eiſdẽ no-

CLEMENTINAE CONSTITVTIONES SVAE INTEGRITATI

V N A

CVM GLOSSIS RESTITVTÆ.

VENETIIS, MDC.

CLEMENS Papa V. natione Gallus, prouincia Vaſconia, diœceſis Bur
1305 degalenſis, anno MCCCV. Romanus Pontifex creatur. Is non modo in Concilio Viennenſi, ſed etiam ante, & poſt ipſum Concilium plurimas conſtitutiones edidit: quas cum & aſſidua occupatione, & morte præuentus in unum collectas volumen, & ſub congruis titulis collocatas edere vt decreuerat, non potuiſſet: Ioannes XXII. eius ſucceſſor publicauit. Eas Ioannes And. Bononienſis gloſſis illuſtrauit.

TABVLA TITVLORVM CLEMENTINARVM.

Tabula Titulorum Clementinarum ſecundum ordinem Alphabeti.

A

D E

AEtate & qualitate & ordine præficiendorum. libro 1. tit. 6. 45
Appellationib. li. 3. ti. 12. 99

B

BAptiſmo & eius effectu. lib. 3. tit. 15. 170

C

CAuſa poſſeſſionis & proprietatis, libro 2. titu. 3. 70
Celebratione miſſarum. lib. 3. tit. 14. 167
Cenſibus exactionibus & procurationibus. lib. 3. titu. 13. 163
Conceſſione præbendæ. lib. 3. tit. 3. 120
Conſanguinitate & affinitate. lib. 3. tit. 1. 179

D

DEcimis, primitijs, & oblationibus, lib. 3. titu. 8. 138
Dolo & contumacia. lib. 2. tit. 4.

E

ELectione & electi poteſtate lib. 1. ti. 3. 21
Exceptionibus lib. 2. tit. 10. 89
Exceſſibus prælatorum. lib. 5. tit. 6. 199

F

FOro competenti. lib. 2. tit. 2. 65

H

HAereticis lib. 5. tit. 3. 185
Homicidio voluntario, vel caſuali. lib. 5. titu. 4. 195

I

IMmunitate eccleſiarum. lib. 3. tit. 2. 177
Iudæis & Saracenis. lib. 5. tit. 2. 183
Iudicis. lib. 2. tit. 1. 61
Iurepatronatus. lib. 3. tit. 12. 159
Iureiurando. lib. 2. tit. 9. 82

M

MAgiſtris, & ne aliquid exigatur pro licentia docendi. lib. 5. tit. 1. 181

O

OFficio vicarij. lib. 1. tit. 7. 50
Officio & poteſtate iudicis delegati. lib. 1. tit. 7. 51
Officio iudicis ordinarij. lib. 1. tit. 9. 53

P

PAenitentijs, & remiſſionib. li. 1. tit. 9. 215
Pœnis lib. 5. tit. 8. 206
Præbendis & dignitatibus. lib. 3. tit. 2. 113
Priuilegijs, & exceſſibus priuilegiatorum. lib. 5. titu. 7. 202
Probationibus. lib. 2. tit. 7. 79
Procurationibus. lib. 1. tit. 10. 55

R

REbus eccleſiæ nõ alienandis. li. 3. ti. 4. 123
Regularibus, & tranſeuntibus ad religionem. lib. 3. tit. 9. 141
Religioſis domibus. lib. 3. tit. 11. 154
Reliquijs & veneratione ſanctorũ. li. 3. ti. 16. 171
Renuntiatione. lib. 1. tit. 4. 41
Rerum permutatione. lib. 3. tit. 5. 127
Reſcriptis. lib. 1. tit. 2. 25
Reſtitutione in integrum. lib. 1. tit. 11. 59

S

SEntentia & re iudicata. lib. 2. tit. 11. 61
Sẽtẽtia excommunicationis. li. 5. ti. 10. 215
Sepulturis. lib. 3. tit. 7. 129
Seqſtratione poſſeſſionũ & fructuũ li. 2. ti. 6. 77
Statu monachorum. lib. 3. tit. 10. 145
Summa trinitate & fide catholica. lib. 1. tit. 1. 8
Supplẽda negligentia prælatorum. li. 1. tit. 5. 43

T

TEſtamẽtis & vltimis volũtatib. li. 3. t. 6. 127
Teſtibus. lib. 2. tit. 8. 80

V

VErborum ſignificatione. lib. 5. tit. 11. 220
Vita & honeſt. cleric. lib. 3. tit. 1. 109
Vſuris. lib. 5. tit. 5. 196
Vt lite pendente nihil innouetur. lib. 2. tit. 5. 74

FINIS.

Prooemii diuiſio, & ipſius familiaris declarō ſm dñm Zelizam.

IOannes eþs.] diuide in quatuor partes, aut in duas, & ſecundam in tres. In prima ponit̄ ſalutatio, dum dicit [Ioannes eþs ſeruus ſeruorū Dei] Mandat ſupleo, & dicit ſalutem, & Apl̄icam benedictionē, [Dilectis filiis] ſ. doctorib. & vniuerſis ſcholaribus Bononiæ, cōmorātib. i. morā gerentibus & facientib. Et ſeq̄t̄ in textu. [Qm̄ nulla iuris ſanctio.] Et ibi ponit exordium. Dicit Clemens in hoc exordio, ꝙ iura ſunt ita ambigua, & dubia, ꝙ non pōt reperiri modus aliquis vt iura bene declarentur ꝑꝑ malitiam hominū, quia dum iura ſunt de nouo, & q̄uis bene ſufficienter clara, tñ hoies ſunt adeo, & intantum procliues, & habiles, ſeu proni ad malum, ꝙ ipſi interpretātur iura aliter q̄ legiſlator ea intellexerit, & illa diuertunt & ſubuertunt de intentione ipſius legiſlatoris. Et narrat Clemens Papa, ꝙ tanti caſus emergunt de nouo quotidie, ꝙ impſſe eſt tot iura condi & fieri, quare dicit, vt tantæ malitiæ nitentur, & iura aliquo modo clarificentur, & de cætero non tm̄ diuerſificentur, ꝙ recurrendum eſt ad auctoritatē principis, q̄ in hoc eſt neceſſaria, q̄ princeps declarabit ipſa iura, & declarōnē illā tenebunt hoies inſequi, & ſic ſuo ſenſui nō innitent. Quare dixit formalis textus Qm̄, ꝑ qa. Et no. ꝙ quia, & qm̄, ponunt in eodē ſenſu: ſed qd̄, ꝓprie ꝑponitur, & ſic ſequentē ſenſū alligat, ut qm̄ diſcis, diſco, qa quippe poſtponit, & ſuperiorem ſenſū confirmat: dic ergo, quia nulla ſanctio, i. nulla conſtō iuris digeſta, i. ordinata, conſūmata, & explicata, q̄ rūcūq. cōſilio perpenſo, i. ualde penſato, & cogitato, ſufficit ad uarietatē humanæ naturæ, nec ſufficit ad machinationes, i. ad dubitationes inopinabiles eius, ſ. iuris, nec ulla ſanctio attingit, i. iuxta tangit, ad deciſionē lucidā, i. lucidandā: ambiguitatis nodoſæ, i. difficilis, eo preſertim, i. intantum ꝙ vix aliquid ſtatuitur adeo certū, i. taliter, & ſic certum, quoq. pro, &: & clarum quin reuocetur in dubium, i. quin dubitetur, ex cauſis emergentibus iura iam poſita, i. iam edita, & facta non pñt mederi. ſ. quo ad deciſionem q̄ōnū emergentiū, ſeq̄tur in textu [Quia ergo] alias eſt, qa &c. Et hic dat conſilium, ac ſi diceret. Poſtq̄ iura ſunt taliter, & ita ambigua, ſeu dubia, ꝙ nulla ſanctio poſſit fieri ita clara, quin adhuc remaneant dubia aliqua: & iō hic dat unum cōſiliū, ꝙ auctoritas principis eſt neceſſaria ꝑꝑ malitiam hominum, qui hoies ab adoleſcentia ſua ſunt procliues ad malum: iō dicit textus Ergo, i. propter rōnē ſequentem, quia ſenſualitas humana declinat ad malum ab adoleſcentia viri procliuis, i. facilis, ſ. ad malū: per qd̄, i. propter q̄ malitiam non poſſunt fieri iura ita clara, quin homo, qui eſt procliuis ad malum, ea reddat ambigua: ideo ſubuerſio, i. deſtructio morum, ſ. bonorū, obrepuit, i. latenter ſubintrat: frequenter, i. ſæpe, in clero, in omnibus clericis, & populo intellige: quare auctoritas ſuperioris eſt neceſſaria, ut declaret iura dubia ſic facta dubia propter malitiam hominis procliuis ad malum, ut ipſa auctoritas, idest, ut ipſa iura declarata auctoritate principis, ſeu declaratio ipſius principis tollat ambigua, ſcilicet dubia, lites auferat per elucidationem, idest, per declarationem iurium: & dirimat, idest, ſopiat, & extinguat altercationes tam per ſuffragium, idest, auxilium determinationis opportunæ, quam extirpet uitia per ſarculum cultoris prouidi. Et ponitur ibi ſarculum tranſumptiue: nam ſarculum dicitur inſtrumentum quo euelluntur inutiles herbæ: ſic princeps per ſarculum ſuum, idest, per auctoritatem ſuam tollit fatuas interpretationes hominum. Et dic, ut auctoritas principis inſerat, idest ſeminet uirtutes per declarationem iuris: quia qñ princeps declarabit iura ambigua, i. ſeminabit virtutes, & verā ſciam, cū ſua auctoritas non minorem vim hēat, q̄ ipſa lex bene interpretata. Et vt auctoritas ipſius principis corrigat exceſſus: q̄ pro, &, & vt reformet mores corruptos in bonos. [Hæc ſane.]

CLEMENTIS † PAPAE V. CONSTITVTIONES.

PROOEMIVM.

IOANNES Epiſcopus ſeruus ſeruo-

Hic eſt narratio, I qua Ioannes papa cōmendat, uel laudat actum Clemētis, i. laudat Clemētē q̄ fecit iſtas Clementinas, & excuſat tarditatem ſuam, uidelicet quare citius librum illum nō tradidit Clemēs. Et dicit ipſe Ioānes narrās, ꝙ Clemens papa vidēs, & attendēs hæc q̄ diximus in exordio, & uolens ſeu cupiens proſpicere reformationi deformatorum, & ſoluere difficilia, & intendens promulgare, i. pronunciare, & manifeſtare plurimas cōſtitutiones, quas edidit, i. quas fecit, & compoſuit, in quibus ſtatuit multa ſalubria, i. multa utilia ad ſalutē. Et quamuis ipſe Clemens decreuiſſet, i. deliberaſſet mittere iſtas conſtōnes collectas, i. ſimul aggregatas in vnū uolumen: tū propter hoc ꝙ nimium, i. ualde fuit occupatus circa magna, & propter hoc ꝙ ſublatus eſt de medio, i. propter hoc ꝙ mortuus eſt, ſ. nō nimis ſenex, iſta fuerunt in cā quare non expleuit, i. quare nō adimpleuit propoſitum ſuum, i. ſuam uoluntatem, q̄ erat in mittendo ſubditis Clementinas, quare dicit Ioannes papa ſic Nos Ioannes, qui ſucceſſimus eidē Clementi papæ, & impediti fuimus a tpe noſtræ promotionis, i. a tpe quo fuimus electi in papam, & nō potuimus cōmittere, & mittere ꝑdictas conſtōnes ſ. iſtas Clementinas ſub bulla noſtra. Et dic ordinando aliqualr textum. Sane, i. certe Clemens papa V. prædeceſſor noſter, attendens, i. intelligens hæc quæ diximus in exordio, & cupiens, i. deſiderans proſpicere reformationi deformatorum, & cupiens ſoluere difficilia, edidit, i. fecit cōſtitutiones plurimas ante & poſt concilium: in quib. conſtōnibus ipſe ſtatuit multa ſalubria, i. vtilia: & ipſe Clemens decidit, i. terminauit nonnulla dubia, i. aliqua dubia, quæ dubia ſunt frequentata in iudiciis, & extra iudicia. Et licet, i. quamuis Clemens decreuiſſet mittere eas. ſ. Clementinas collectas, i. aggregatas in vnum uolumen: & quamuis decreuiſſet, i. deliberaſſet mittere eas collocatas ſub congruis titulis, & dare eas ſubiectis, ſ. ſuis in commune, i. ut communicarētur inter ſubditos: tamen occupatio aſſidua circa magna, quia erat impeditus ſuper rebus arduis, ac, & etiā conditio humanæ ſortis, i. humanæ formæ, quæ ſuſtulit, i. remouit ipſum Clementem de medio per mortem, iſta. ſ. fuerunt in cauſa, quare ipſe Clemens non expleuit propoſitum ſuum, i. ſuam deliberationem: Nos ēt Ioannes, qui ſucceſſimus eidem Clementi Deo permittente, & ſic diſponēte, in officio Apoſtolatus, quia ſumus Papa, idest, vicarius Chriſti, ſicut & ipſe Clemens fuit. Et ſupple poſtquam ſucceſſimus eidem Clementi in officio apoſtolatus, ſic debemus ſibi ſucceſſiſſe in plenitudine effectus, & poteſtatis: ſuppleo, & maxime debemus ſibi ſucceſſiſſe in his, ſ. rebus, quæ concernunt compendium, idest lucrum uniuerſi, ſ. orbis. Et nos Ioannes circumſepti, idest, circumquaque ſepti, & circundati, & vndique cincti tot grandibus agendis, & arduis rebus fuimus hactenus, idest, vſque huc, & vſque ad hoc tempus impediti ab exordio, id eſt a principio noſtræ promotionis, ꝙ tam ex hoc qd̄ dicimus, quam ex aliis cauſis rationabilibus, quas ꝑuidimus committendas ſub ſilentio, idest, quas tacemus pro nunc ſuppleo, non potuimus has conſtitutiones, ſeu Clementinas communicare. Nunc igitur, id eſt, modo & in præſenti tempore tranſmittimus, idest, uobis mittimus illas cōſtitutiones, ſeu Clementinas, captata opportunitate, idest, captato, & deſiderato tempore

† In antiquis codicib. titulus huius libri hēt ita, Incipiunt cōſtitōnes Clementis papæ V.

EXTRAVAGANTES
TVM VIGINTI
D. IOANNIS PAPAE XXII.
TVM COMMVNES
SVAE INTEGRITATI

VNA CVM GLOSSIS RESTITVTAE.

VENETIIS. MDC.

Tabula capitulorum Extrauagantium communium :

Diſcipulorum.de celebr.miſſ. 215
Diuina,de priuil. 243
Diuinis de pęnis. 245
Docta ſanctorum,de vita & hon.cle. 164
Dudum bonæ,de ſchiſmatis. 235

B

ET ſi Domici j.de pœn.& remiſ. 254
Et ſi Dominici ij.de pœn.& remiſſ. 256
Et ſi deceat.de maior. & obed. 150
Et ſi in temporalium de præb.& dig.
Excommunicamus.de ſent.excom. 2582
Ex debito.de elect. 12
Execrabilis.de præb.& dign. 267
Ex eo.de hæreticis. 232
Exhibita.de priuilegijs. 274
Ex ſupernæ.de pręb.& dign. 165

F

FRequentes.de iudicijs. 236

G

GRaue nimis.de reliq.& ven.ſan. 237

I

IN delictorum.de dilation. 159
Infideles.de furtis. 237
Iniunctæ.de elec. 128
Inter cunctas.de priuil. 238

M

MAlitijs.de auctor.& vſu pallij. 232
Meruit.de priuil. 243
Multa mentis.de Iudæis. 231

N

NVper i.de præb.& dign. 281
Nuper ij de præb.& dign. 282
Nuper iij.de præb.& dig. 282

P

PAſtorali.de immun.eccl. 229
Præ ſolicitudinis de præb.& dig. 165
Poſtulaſti de præb.& dign. 184
Prouide.de ſent.excom. 266

Q

QVemadmodum.de pœn.& remiſ. 255
Quia cunctos de off.cuſt. 133
Quia nonnulli.de ſent.excom. 261
Quod olim.de immu.eccl. 228

R

RAtio recta.de religioſis dom. 216
Regimini i.de empt.& vend. 197
Regimini ij.de emp.& vend. 199
Rem non nouam.de dolo & contum. 260

S

SAluator de præb.& dign. 179
Sancta Romana.de elec. 139
Sane in vinea.de ſimonia. 229
Sedes Apoſtolica de offi.deleg. 134
Si religioſus.de elect. 140
Spondent.de crimine falſi. 238
Super cathedram,de ſepul. 202
Super gentes.de conſuc. 127
Suſcepti ne ſede vacante. 189

V

VAs electionis.de cenſ.&c. 218
Vas electionis.de hæret. 233
Viam ambitioſæ de regular & tranſ.ad relig. 214
Vices illius.de treuga & pace. 154
Vnam Sanctam.de maior.& obed. 242
Vnigenitus.de pę.& remiſ. 252
Vt prælatorum.de maior.& obed. 479
Vt quos.de offi.iud.or. 241

FINIS.

ARBOR CONSANGVINITATIS.

Non gignunt dextros qui ſtant in parte ſiniſtra,
Laua dat uxores, dat tibi dextra mares.

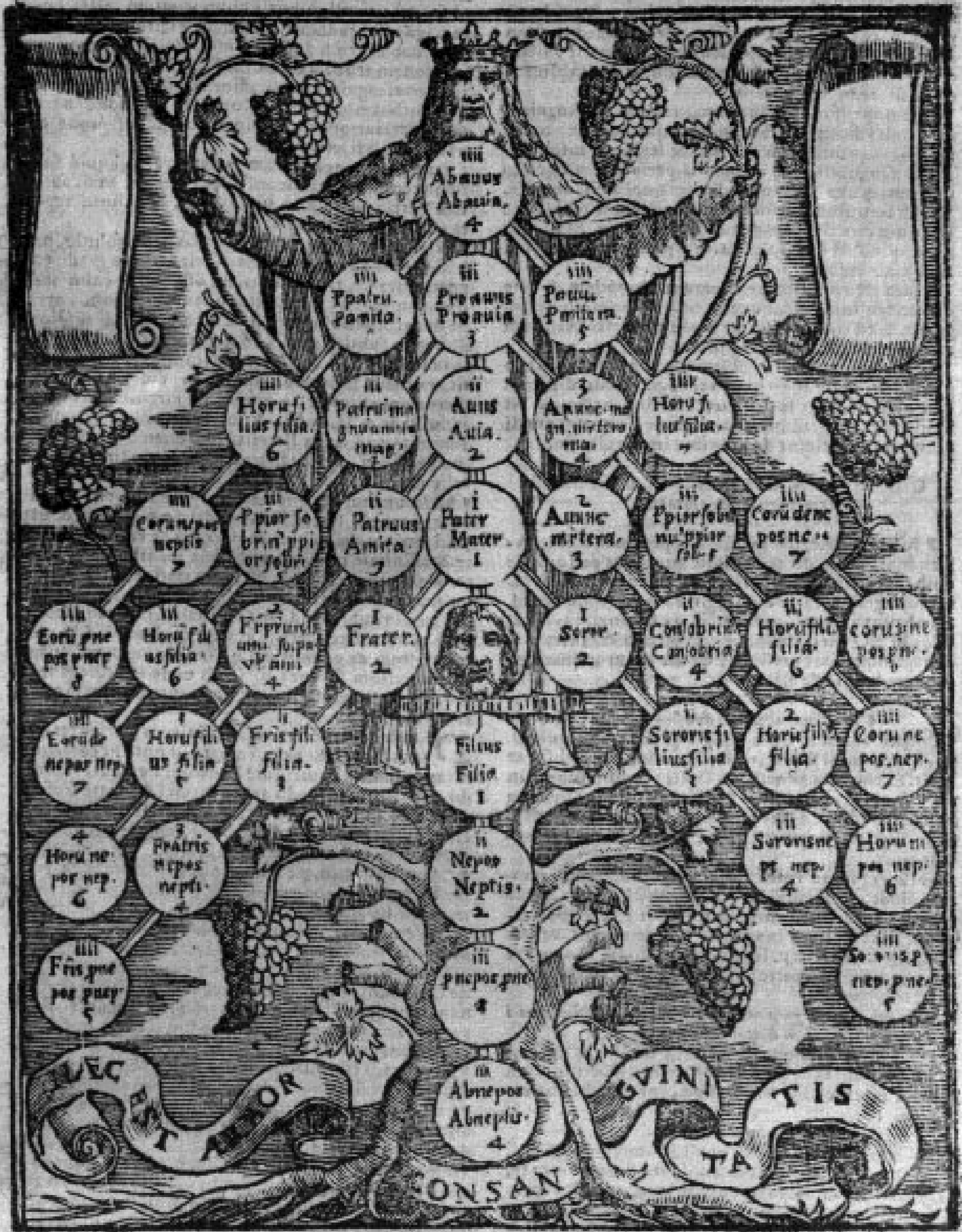

ARBOR AFFINITATIS.

Multa dies, variuſque labos huiuſce parauit.
Artis notitiam: quæ modo clara patet.

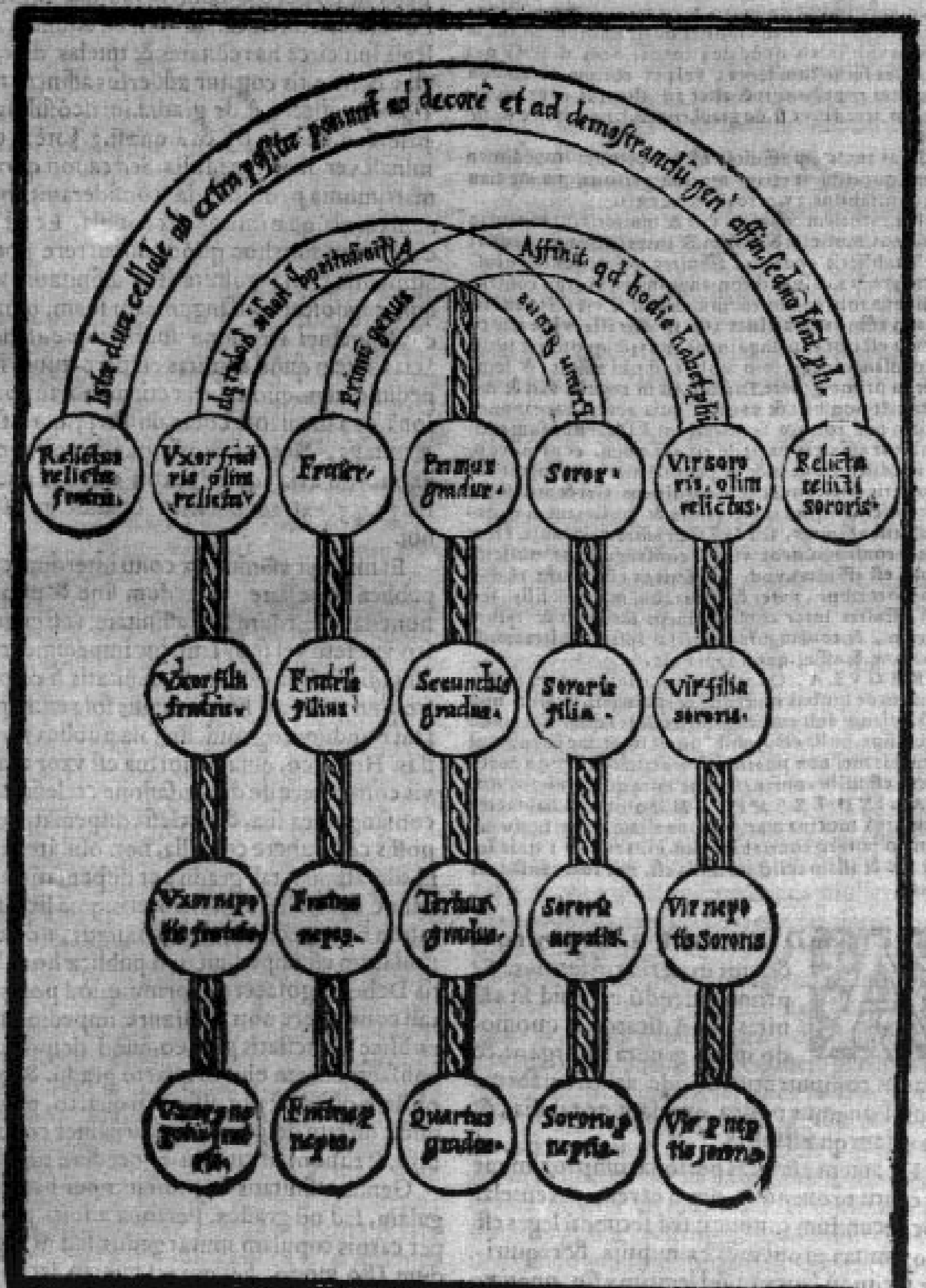

REuerēdiſſimo in Chriſto patri domino domino ſuo Arnoldo, Dei grā ſancti Euſtachij diacono Cardinali, Zenzelinus de Caſſanis vtriuſq; iuris doctor minimus, cū recommendatione ſui ad intellectus acumen deducens præſens opus. Deus ab æterno præuidens, & humanæ naturæ ad malū procliuæ miſericorditer proſpiciens, vicarium ſuum in terris inſtituit uniuerſalis Eccleſię regimini præſidentem: qui ex varietate cauſarum, perſonarum, locorū, & temporum, nunc per nouorum editionem iurium, nūc antiquorum declaratione, modificatiōe, correctiōe, nec nō & rebelliū d̄bita coerctione ad ea quæ medentis ſunt, manum apponat. Cū igitur inſtructor peruigil humani generis uerbo pariter & exēplo, videlicet ſanctiſſim⁹ pater dominus Ioannes digna Dei prouidentia papa xxij. nonnullas conſtitutiones ꝑ ſe nouiter editas promulgauerit: mūdo ꝑſpicere cupiēs uniuerſo, q̄ quidē ꝓ intellect⁹ ſimplicitū ruditatē, in eruditionē aliq̄ dirigēdam expoſitionē, interpretationē, elucidationē in aliquib. expoſcere dignoſcunē: ea ꝓꝓ ad honorem illius, cuius opera ſunt inſeparabili, ſanctæ, & indiuiduę Trinitatis, ac ē matris vnigeniti Dei filij incarnati in eius vtero virginali & vniuerſalis Eccleſiæ ſponſæ ſuæ, ſuique vicarij, generalis veri paſtoris & gregis Dominici directoris, ac etiam noſtri decus, licet hebes & ingenio rudis & imbecillis in iurium intellectu, confiſus de omnipotentis Dei gratia, reuelando ſibi viam meam, & ſperans in eo vt ipſe faciat, iuxta verbum Prophetæ, audaciam ſumpſi (vtinam ad vtilitatem publicam) aliqua ꝑ modum commenti inſcriptis redigere ſuper conſtitutionibus antedictis: eadem veſtræ paternitatis ſalubri correctioni more ſolito commendando.

CONSTITVTIONES XX. IOANNIS PAPAE XXII.

Cum familiari apparatu D. Zenzelini de Caſſanis, adiectis patentibus ſummarijs, dataque ſingulis apta ſituatione, nec prætermiſſa gloſſarum utili explicatione.

TITVLVS. I.

De electione & electi poteſtate.

¶ Electi qui pro ſuarum electionum negotio ad curiam venire tenentur, et ſede vacante non tenentur de neceſſitate in ipſa curia moram trahere: & licet alibi morentur, nullum eis præiudicium generatur. facit Cle. ne Romani. §. fi. eo. tit.

CAP. I.

AD onus[a] Apoſtolicæ ſeruitutis[b] ſuperna diſpōne[c] vocati, ambiguitates[d] ex q̄b. poſſent eccleſijs[e] dānoſa prouenire diſpendia, tollere cupiētes[f], de ptātis plenitudine,[g] ac fratrū[h] noſtrorū cōſilio[i] ordinamus,[k]

Diuiſio. AD onus.] Hæc extrauagans licet propter ſtyli connexitatem commode diuiſionem non recipiat: tamen non inepte dici poteſt, quòd habet duas partes. In prima parte conſtitutio iuris electorum conſeruatiua ponitur. In ſecunda obſtaculum obuians tollitur, ibi, Non obſtantibus.

a ¶ Ad onus.] Nota reputari onus in Apoſtolica ſede ſeruire. Multæ. n. & innumerabiles ſunt ei præſidentis ſollicitudines, extra de purg. can. c. inter ſollicitudines, & de magi. inter ſollicitudines, cle. 5. per quas ad morū correctionē & vitiorum extirpationē adſtringit attendere, ne ſanguis ſubditorum de ſuis manib. requiratur, 43. di. c. Epheſijs, extra de offi. ord. c. irrefragabili. cum & ſecundum B. Hieronymum nō ſit facile ſtare in loco Petri & Pauli. 40. diſt. c. non eſt, & ad hoc adde quod dixi in decre. Suſcepti. in ver. ſollicitat. licet aūt iſtis reſpectib. dicatur onus, nihilominus tamē honor eſt ſummus, cū dicatur apex dignitatis, omnes, qui ad eam eriguntur, illuſtrans, 40. di. c. non vos.

b ¶ Seruitutis.] a ſeruiēdo reipublicæ dictæ. ff. compu. ſal. fo. l. 2. ff. de adop. l. non aliter, C. eod. ti. l. 2. & hoc reſpectu papa ſe uocat ſeruum ſeruorū, quod dico ut no. 1. q. 7. c. quotiens cordis. nō autem a ſeruādo de qua loquitur rex inſti. de iure perſo. §. ſerui. illa enim eſt, quæ impedit ad honorem ꝓuehi. C. ſi ſeruus, aut libertus ad decu. aſp. l. 1. & 2. ll. 10. extra de ſer. nō or. c. 1. 54. di. quaſi ꝑ totum. Papa ſe uocat ſeruum ā ſeruiendo.

c ¶ Superna diſpoſitione.] hoc dicit, q̄a non debet ſibi quiſquam honorem aſſumere, niſi qui uocat a Deo tanquā Aron. ad Hebr. 5. 8. q. 1. in ſcripturis, & extra de elect. qualiter poſt obitū, C. de epiſc. & cle. l. ſi quēquam, potiſſime aūt in tanti honoris faſtigio hoc ꝑcauēdum, cum uniuerſitas fideliū ex illius incolumitate animaduertat ſe pēdere ꝓ pēſius, 40. di. c. ſi papa iuxta illud. Integritas p̄ſidētiū ſalus eſt ſubditorū, 61. diſt. miramur, incor. auth. in iu. fine quoquo ſuffra. § cogitatio col. 2.

d ¶ Ambiguitates.] i. dubitationes. ſimile C. de vſufru. l. ambiguitatem, de teſti. l. ambiguitates.

e ¶ Eccleſijs.] hoc videas quod no. in c. ſuſcepti. ſuper ver. eccleſijs.

f ¶ Cupientes.] attēde principē Eccleſiæ cupere & deſiderare, vt tollantur ab eccleſijs damnoſa ſollicitando, remedijs inuigilat ſubiectorum, vt quietem ēt eis præparet, labores volūtarios appetendo. In corpo. authen. vt diuinę iuſſiones, in prin. col. 8. & in proœmio. 6. libri.

g ¶ Plenitudine.] qua ſolus princeps eccleſiæ gaudere reperit: cæteri. n. ī parte ſollicitudinis ſunt vocati, 2. q. 6. decreto, & c. q̄ ſe, extra de vſupal. c. ad honorē, de ele. ita. de iſta. n. plenitudine ptātis nō opportet ſermonē effundere: q̄a ſupfluū ē ſolē facib. adiuuare, 6. q. 1. ſi oīa, & ſu p hoc videre potes q̄ no. Ber. extra de tranſl. epi. c. q̄to. & Hoſ. plenius de pceſ. pb. ꝓpoſuit, de vo. & vo. redem c. magnæ. Quib. aūt rōnib. fulciri pōt talis plenitudo vide q̄ no. ꝑ Hoſt. extra qui filij ſint leg. c. ꝑ venerabilē, circa fi. in verbo, plenitudine poteſtatis. ‡ De plenitudine ptātis Romani Pōtificis uide oīno Turrecrematā in ſumma de eccleſia, lib. 2. c. 51. & 52.

h ¶ Fratrum.] hic videas q̄ dicam in decr. execrabilis. in uer. fratribus, & in decr. quia quorundam.

i ¶ Conſilio.] & hic ſi placet attende quod dicam in decre. execrabilis.

k ¶ Ordinamus.] nō dicit, declaramus, vt denotat q̄ ī ſequit, eſſe ius nouum non antiquum, cum forte ſ an hoc, eſſet contrarium eius quod hic ſtatuitur, ut infra ſubijcietur.

REGESTRVM

SEXTI.

† B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii KK Ll Mm Nn Oo

Omnes Quaterniones † Duernio.

CLEMENTINARVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q.

Omnes Quaterniones P Sexto, Q Arboris conſanguinitatis & affinitatis Duernio.

EXTRAVAGANTIVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T

Omnes Quaterniones R Duernio.